

Törvényhozás előtt

„Mi a családvédelem egységét tűztük ki a zászlónkra”

Beszélgetés Bene Bélával, a Népjóléti Minisztérium Család-, Gyermek-, és Ifjúságpolitikai főosztályának vezetőjével

Cs. Gy. I.: Ön viszonylag új ember itt a minisztériumban, bizonyára sokan nem ismerik a szakmában. Kérem, beszéljen a pályafutásáról!

B. B.: A gyermekvédelemmel én gyermekkorom óta el vagyok jegyezve. Családom már generációk óta rendkívüli affinitást mutatott eziránt. Dédapámig fölmenőleg részt vettem helyi, falusi és tágabb környezetben karitatív szervezetekben. Ez számomra természetes volt, az emberi összetartozásból adódó erkölcsi kötelezettségként ismertem meg és fogadtam el. Számos gesztust is tapasztaltam, nemcsak a családban, hanem a környezetemben, és végülis ez egy érzékenységet alakított ki bennem. Ami a szakmai pályámat illeti: 1969-ben tanári diplomát szereztem. Feleségemmel, aki szintén pedagógus – évfolyamtársam volt – olyan nyomorult anyagi körülmények között kezdtünk, hogy én nem tudtam elhelyezkedni tanári pályán. A valamivel magasabb kezdő fizetést biztosító tudományos kutatói területet választottam. Kb. egy évtizedig dolgoztam az Akadémiánál matematikai kutatóként. Rendszerelméleti és társadalomtudományi alkalmazásokkal, valamint informatikával foglalkoztam. Meghatározó volt az életemben, hogy nagy családot vállaltunk. Nehéz volt a kisgyermek nevelése és a pénzkeresés között összhangot teremteni, de mivel számomra a család volt akkor a leghangsúlyosabb, nem vállaltam olyan oktatási tevékenységet sem, amely a munkaidőmön kívül lefoglalt volna. 1982-ben jutottam végre olyan helyzetbe, hogy megengedhettem magamnak, hogy az eredeti hivatásomnak éljek, és akkor mentem vissza tanítani.

Cs. Gy. L: A családi hagyományokon kívül mi az, ami közel hozta a gyermekvédelemhez?

B. B.: A személyes sorsom alakulása. 1980-ban, amikor már négy vér szerinti gyermekünk volt, magunkhoz fogadtunk egy gyermeket, egy cigány származású kislányt. Ekkor meg kellett tapasztalnunk, hogy a környezet ezt a vállalkozást teljesen értetlenül fogadta, és pedig nemcsak etnikai okokból, hanem, mert nem tudták megérteni, hogy akiknek már van négy jó gyermekük, miért vesznek oda a családba egy ötödiket. Csupa leegyszerűsítő választ vártak – „biztosan jól megfizetik”, „biztosan vallási okokból”, „biztos valami különleges vonzódásuk van a cigányokhoz” –, de hogy itt pusztán egy két lábon álló, egy méter húsz centi magas emberként való segítség a lényeg, ezt nagyon kevesen tudták befogadni. Ezek a tapasztalatok egyre jobban erősítették bennem azt a felismerést, hogy ha így állunk, akkor ezzel foglalkozni kell, mert itt óriási bajok vannak.

Tanári munkám során, az iskolában is rendre azt tapasztaltam, hogy nemcsak az állami nevelés körébe tartozó fiatalok elhagyatottsága égbekiáltó, hanem a mindennapi életet élő, a jólszituálnak nevezhető gyermekek körülményei, a családok nevelői képessége, a gyerekek megismerése, a megfelelő pedagógiai elvek alkalmazása olyan mértékű romlást mutatnak,

hogy itt szintén tenni kell valamit. Akkor úgy gondoltam, hogy mindazt a meglátást, ami bennem az életről kialakult, valahol szélesebb körben kellene elmondani az embereknek. Elhatároztam, hogy egy könyvben megírom az életről alkotott véleményemet, meglátásaimat. Ebben a könyvben – „Az élet kapujában” címmel jelent meg – megpróbáltam egy rendszerszemléleten keresztül bemutatni azt, hogy az emberi életnek milyen értékei vannak, s ezek hogyan függnek össze egymással.

Cs. Gy. L.: Egy egyesületet is alapított...

B. B.: Igen, de nagyon előreszaladtunk! Időközben a sors úgy hozta, hogy egy másik gyermek is a családukhoz került, és nekünk egyre jobban látnunk kellett, milyen erős a nevelőszülők kiszolgáltatottsága az intézményrendszer vonatkozásában. Az ember azt tapasztalta, bizonytalanságban van a gyerek jövője abban a tekintetben, hogy semmi garancia nincs arra, hogy azt a családi környezetet, amit nagyon sok fáradtsággal és számolatlan ráfordítással sikerült megteremteni, máról holnapra bármikor megszüntethetik, bármikor belenyúlhatnak, és igazából a nevelőszülőnek nincs jogorvoslati fóruma, ahol a gyermek érdekében felléphetne. A gyermekvédelem rendszerének felépítésével, a nevelőszülők felkészítésével kapcsolatos külföldi tapasztalataim arról győztek meg, hogy nekünk is egészen másképpen kellene gondolkodni, és bizony sokkal komolyabb szakmai feladatot jelent egy állami gondozásba került gyermeknek az ellátása, nevelése s oktatása, mint ahogyan itt a köztudatban gondolják. Ez hatott ösztönzőleg arra, hogy egy egyesületi formában próbáljuk ezeket a szakmai ismereteket legalább néhány nevelőszülő számára közkinccsé tenni, és valamit elindítani, amire a hatalommal rendelkező rendszer nem volt rávehető, hiszen a nevelőszülőkkel szemben nem támasztottak szakmai követelményeket. Végül, 1987-ben, megalapítottuk a Nevelőközösségnek vagy EDUCOM-nak nevezett egyesületet, amely – nem kis nehézségek árán – megpróbálta a nevelőszülők egy részét elérni. Klubot szerveztünk, s itt találkozási lehetőségeket, nagyobb rendezvényeket biztosítottunk tagjainknak. Külföldi kapcsolatainkon keresztül képzési anyagokat szereztünk, ezeket saját költségünkön lefordítottuk és a hazai viszonyokra adaptáltuk. Másrészt szociális jellegű támogatásokat szerveztünk, használt ruha külföldről való beszerzésétől kezdve a nyári üdültetések szintén egyesületen belüli megszervezéséig.

Cs. Gy. I.: Hogyan került végül ide a minisztériumba ?

B. B.: A politikai rendszerváltozást követően minden újonnan a minisztériumba jött felsővezető, miniszter vagy államtitkár kereste a maga embereit, hogy ki tudna számára támogatást nyújtani egy új irányban. A NOÉ (Nagycsaládosok Egyesülete) és a mi egyesületünk kezdettől fogva jó kapcsolatban volt, hiszen a nevelőszülői családok általában egyszermind nagycsaládok is. Mi egy hónapban alakultunk velük (ez még ott a Hazafias Népfront környékén történt), így tudtunk egymás tevékenységéről. 1990 őszén kért fel a miniszter úr, hogy nem segítenék-e neki ezen a gyermekvédelmi területen, mivel a helyettes államtitkár az akkori főosztályvezetővel az együttműködést megszakította, és ez a terület vezető nélkül maradt. A főosztályt valamennyire ismertem is, hiszen a főosztályvezetővel jó kapcsolatom volt nekem a korábbiakban – éppen az egyesület kapcsán –, és egy elég hosszú gondolkodási idő után azt a választ adtam, hogy bizonyos, nem a főosztályt érintő személyi változások megtörténte után vagyok hajlandó a főosztály vezetését elvállalni. Először a

minisztériumban való tájékozódást is biztosítandó, a kabinetben dolgoztam két hónapig. Tehát 1991 januárjában kerültem a főosztályra.

Cs. Gy. L.: Hogyan fogadták a munkatársak?

B. B.: A szakma erre a változásra úgy reagált, hogy itt magának az egész intézményrendszernek a megszüntetése fog elkezdődni. Ez az én számomra nagyon nehéz helyzetet teremtett. Nehéz volt ebben a situációban a főosztály vezetését úgy elindítani, hogy egy lényegi, gondolkodásbeli átalakítás kezdődjön meg.

Cs. Gy. L.: Milyen irányba mutatott ez az átalakítás?

B. B.: Azt szerettem volna elérni, hogy a jogi és gyámügyi szakma mellett különösen a humán, tehát a mentálhigiénés szemlélet jöjjön be; a hangsúlyozott hatósági szemléletét bontsuk le. Ez a főosztály gyakorlatilag az állami nevelésnek – és azon belül is a jogi –, gyámügyi kérdéseknek volt a kezelője, tehát azok a mentálhigiénés szükségletek, amelyek egy újfajta rendszerben minisztériumi szinten is meg kell, hogy jelenjenek, nem voltak szakmailag reprezentálva. Itt nem folyt kiszorítósdi, hiszen a létszámunk akkor a főosztályon kevesebb volt, tehát nem a státuskereteknek a bővítésére kellett innen embereknek elmenniük. Az általam egyébként nagyra becsült kollégák elmenetelében én egy megértésbeli problémát látok. Nem volt arra elég időnk, és – azt hiszem – nem volt arra kölcsönösen elég bizalom, hogy azt az időt, ami szükséges egy átrendeződéshez, kölcsönösen megadjuk egymásnak. Elmenetelüknek nem ellentét volt az alapja, hanem az, hogy más elképzeléseik voltak, s nyilván mások voltak a személyes ambícióik is. Egyszerűen az a tény, hogy megjelent itt egy ember, akivel kapcsolatban korábban fel sem merült, hogy valamikor a vezetőjük lehetne, egy olyan – szerintem teljesen természetes – csoportpszichológiai jelenséget hozott létre, hogy megpróbált mindegyikük egy csoportba kerülni, és ebből már adódott, hogy én kívül voltam ezen a csoporton.

Cs. Gy. I.: Az előzőekben a nevelőszülők és a hatalom közötti, nem teljesen harmonikus kapcsolatáról beszélt. Most, hogy nevelőszülő léteire egyszersmind a hatalom részesévé is vált, jelent-e ez valamiféle konfliktushelyzetet az ön számára?

B. B.: Ez a kérdés akkor merülhetne így fel, ha bármiféle érdekképviseleti jogosítványa lenne ennek az egyesületnek. Kétségtávol fölmerülhet az a kérdés az emberekben, hogy most akkor én lobbizok-e ennek az egyesületnek, de éppen azért, hogy ilyen vádak ne érhessenek bennünket, megállapodást kötöttünk az Egyesület vezetőségével és tagságával is, hogy azalatt az idő alatt, amíg én ennek a területnek vagyok a vezetője, az egyesület nem fog olyan pályázatokat benyújtani, amelyek elbírálására ráhatással lehetek.

Cs. Gy. I.: De hisz ez már szinte „ellenlobbizás”!?

B. B.: Nem kell azért annyira félni, mert ma Magyarországon nem egy helyről lehet jó célokra pénzt kérni. Tehát számos más pályázati lehetőség is van. Ha pedig esetleg egy kis elmarasztalás érezhető a nevelőszülők részéről, hogy itt vagyok, és semmi sem változik, ezt az információhiányuk okozza, mert hiszen egy alapvető törvényi változtatás szükséges ahhoz, hogy mindazok a kis sérelmek, amelyek a nevelőszülők és a gyermekvédelemben dolgozó

más intézmények kapcsolatában jelentkeznek, rendeződjenek. Tehát innen nem lehet leszólni, utasításokat adni, nem lehet „kertek alatt” kis jogszabályokat becsempészni, hogy ezáltal X-nek vagy Y-nak jobb legyen a helyzete. Ugyanakkor valóban igen sok méltánytalan helyzetet látok, és ezek természetesen az embert naponta foglalkoztatják.

Cs. Gy. I.: „Alapvető törvényi változtatásról” beszélt... Úgy tudom, a főosztályon javában folyik a törvényalkotó munka; betérjesztésre vár a gyermekvédelmi törvénytervezet. A gyermekvédelem jelenlegi rendszere mely pontokon fog elsősorban megváltozni?

B. B.: Az egész magyar gyermekvédelem lényegi problémája az, hogy a személyiségi jogokat érintő emberi kapcsolatokba az állam, a helyi hatóságok beleszólnak, és ezt olyan mértékben teszik, hogy az már nem biztosan támogató jellegű. Itt rögtön fölmerül a hatalommal való visszaélés problémája is. A hatósági alapon született állami gyermekvédelem rendszere minden pontjában lehetőséget ad arra, hogy különösebb szakmai képzettség vagy kontroll nélkül emberek úgy szóljanak bele mások életébe, hogy nem kínálnak fel semmiféle alternatívát és olyan támogatást, amivel szuverén módon élni is tudnának. Az emberek részéről megrendült a bizalom a hatóságok irányában, a hatósági szociálpolitika pedig lesoványodott a segélyezésekre. S még azoknak az ügyintézése során is gyakran megaláztatás éri az állampolgárokat. A törvénytervezet egyik leglényegesebb eleme éppen az, hogy a korábbi hatósági beavatkozásokat szétválasztjuk a szolgáltatási-ellátási kategóriáktól. Az államnak, az önkormányzatoknak ellátásokat kell megszervezni és biztosítani a családok számára, a súlyos döntéseket érintő kérdéseket pedig olyan szervhez kell telepíteni, amelyik arra föl van készülve. Ennek értelmében minden városban létrejönne egy ún. gyámhivatal, alapvetően a jelenlegi gyámhatóság munkatársainak részvételével. Itt hoznák meg a város ellátási körzetébe tartozó községekkel kapcsolatosan is a döntéseket. Lehetetlen minden kis községben megfelelően képzett szakembereket működtetni. De hangsúlyozom: a szakmai tevékenység, az ellátások továbbra is mind a településeken folynak, amelyeknek viszont létre kell hozniuk, meg kell szervezniük egy „gyermekjóléti szolgálatot”. Ez tanácsot ad, esetleg szociális munkát biztosít a családnak, és amikor a gyermek helyzete kezelhetetlenné válik, akkor fordul a gyámhivatalhoz, amely megfelelő diagnózisok alapján egy szociális munkást küld ki ahhoz a családhoz, aki szintén megvizsgálja a körülményeket, jelentést készít, s ennek alapján, a helyi emberek bevonásával, de most már hatósági úton hoznak döntést a gyerek további ellátásának megszervezéséről.

Cs. Gy. I.: Hogyan érinti majd a dolgozókat – különösen az alacsonyabb szakképzettségűeket – az új rendszer bevezetése?

B. B.: Alapelvünk volt a törvénytervezet kidolgozásakor, hogy minimalizáljuk a munkaerő-veszteséget. Kiszámoltuk, nem véletlenül vagyok matematikus; az egész rendszer kapacitását végigvizsgáltuk, hogy aki ma valamilyen szakképesítéshez kötött helyen dolgozik a gyermekvédelemben, az a továbbiakban hol is találja meg a helyét. Természetesen lehet, hogy nem föltétlenül ugyanabban a munkakörben. Ezt már nem garantálja a törvény. Tehát itt bizonyos átrendeződésekre kell számítani, és én nem állítom, hogy ez nem fog esetenként az emberek életében nehézségeket okozni, de a gyermekvédelem problémái olyan szélesek, hogy ha ezeket egyre jobban kezelik, egyre több helyet fognak találni, ahol ezzel foglalkozhatnak.

Cs. Gy. L.: Ebben a pillanatban parlamenti elfogadásra vár a szociális törvény tervezete. Mi az, amit ez a gyermekvédelmi törvény ahhoz hozzátehet, hiszen a gyermekvédelem valójában része a szociálpolitikának...?

B. B.: Külföldi példák azt mutatják, hogy a szociális törvényalkotásnak két megközelítési módja van: vagy létrehozunk egy olyan kerettörvényt, amely a szociális ellátás egészére vonatkozik, elveket, prioritásokat határoz meg, és aztán más jogszabályok ezeknek megfelelően fogalmazódnak meg, vagy az ország teljesítőképességét, a feltételeket figyelembe véve, a létminimum biztosítására fogalmazódik meg a törvény, és csak nagyon érintőlegesen utal más szociális ellátások természetére. Itt Magyarországon ez utóbbi valósul meg. Tulajdonképpen néhány szociális ellátásról és a szociális ellátások igazgatásáról alkottak törvénytervezetet, s ennek csak egy nagyon szűk szelete utal gyermekvédelmi kérdésekre, és ez is csupán a marginalizálódó családoknak ill. gyerekeknek a minimál ellátására vonatkozik. Mi persze, akik a családvédelem és a gyermekvédelem egészét tűztük ki a zászlónkra, komplex felfogásban közelítjük meg a kérdést, tehát nemcsak bizonyos ellátásokra leszűkítve, hanem egészben gondolkodva, az élet különböző helyzeteiben, különböző életkorokhoz kapcsolódva akarunk egy rendszerleírást adni, ezért meg kell vallani, hogy ehhez a szociális törvényhez nehezen találunk kapcsolódási pontokat. Úgy gondoljuk, hogy a mi gyermekjóléti törvénytervezetünk kiváltja ennek a szociális törvénytervezetnek a hiányosságait. Talán elsőként fogja megfogalmazni most Magyarországon ez a törvény azt a fajta szociális gondolkodást, hogy hogyan kell a szociális szempontokat szem előtt tartani az oktatásügyben, a munkaügyben, a környezetvédelemben, több más tárca területén.

Cs. Gy. I.: Itt a főosztályon már a rendszerváltás előtt megkezdődött a törvényalkotó munka. Mennyiben tér el az önök változata a Vilusz Antónia irányításával kidolgozott, előző gyermekvédelmi törvénytervezettől?

B. B.: Úgy gondolom, abban az első változatban – amely egyébként egy kis módosítással a Gyermekmentő Szolgálatjavaslatként forog közkézen – a gyermekvédelem túlságosan jogi kérdéskezelésként merült föl, és inkább csak a gyámügyi vonatkozások voltak hangsúlyozottak, miközben itt az egész társadalom család- és gyermekvédelmi problémáinak a kezelésére kell egy modellt följajánlani. Én alapjában véve támogattam azokat az elveket, amelyeket ők megfogalmaztak. Mint korábbi minisztériumi termék meg is jelentek a mi törvénytervezetünkben is, ahogy az általuk javasolt technikai megoldásokat is átvettük. De mi talán bővebb, az emberi teljességre jobban irányuló törvénytervezetet készítettünk.

Cs. Gy. I.: - Kik vettek részt a munkában?

B. B.: Idekerülésemet követően részben a történt személyi változások után fölmértem, hogy itt egy éven belül nem lesz egy olyan ütöképes gárda, akik egy ilyen horderejű törvényt, amilyen 1901 óta nem volt Magyarországon, meg tudnának alkotni. Tehát végülis az elmúlt őszy folyamán arra az elhatározásra jutottam, hogy a törvény koncepciójának a megfogalmazását magamra vállalom, a törvény megírását, jogi kodifikációját és annak megfelelő szerkesztését pedig külső szakemberek bevonásával végezzük. Az új főosztályvezető-helyetessel, dr. Pehr Erikával a pécsi jogtudományi egyetem családjogi tanszékét találtuk befogadókésznek erre, a szociológiai szempontok beépítésére pedig a szekszárdi Illyés Gyula Tanárképző Főiskola szociális munkás képzéssel foglalkozó tanárát

kértük fel. A kritikusnak tűnő kérdéseket – pl. hogy gyámhivatal legyen-e, vagy településenként hozzák meg a döntéseket – más szakemberekkel dolgoztattuk ki. A gyermekvédelem költségigényeinek kidolgozására a PM egy szakintézetéből kértem fel embereket. Talán az utóbbi idők történelmében először, ténylegesen kiszámolták, hogy mibe kerül ma egy gyermek ellátása a legapróbb részletekig (pl. hogy évente hány zsebkendőt kap, meg hogy fagyfaltra és kirándulásra mennyit szánnak). Még táplálkozástudományi tanulmányokra is szükség volt; több nevelőintézet költségelemzését fel kellett használnunk. A gyámügy helyzetének felméréseivel a Gyámügyi Kamarát bíztuk meg. Tehát azoknak a szakembereknek a segítségével hoztuk meg a döntést a hatáskörök kihelyezéséről, akiktől azokat – úgymond – elveszik. Végülis ez egy nagyon jó együttessé alakult, és sohase fogom megbánni, hogy ezt a munkát nem itt, a napi, és duplájára felszaporodott ügyintézők közepette próbáltuk elvégezni. A szakma tehát ismeri ezt az anyagot, s ha lesznek is biztosan olyan emberek, akik ellene vannak, a kritikát nyugodtan vállalhatjuk.

Cs. Gy. I.: A vitatott kérdésekkel kapcsolatos álláspontokban fellelhetők-e valamiféle, pártpolitikai szempontok által meghatározott, sajátos megközelítések?

B. B.: Én azt mondom, hogy hála Istennek nem. Bár bizonyos szempontból, ha a pártok karakteresebbek lennének már Magyarországon, akkor tulajdonképpen jó lenne, ha a pártok vitatkoztak volna már előzetesen felette. Én azonban arra mindig is figyelemmel voltam, hogy olyan emberek is betekintést kapjanak ezekben a kérdésekben, akik esetleg a hivatalos minisztériumi pártszínektől eltérőek. Én magam nem vagyok, és nem is voltam soha egyik pártnak sem a tagja, tehát személyemben megengedhettem magamnak azt a „luxust”, hogy tudva azt, hogy ki hova tartozik, nyugodtan tudtam velük beszélni, és kérhettem a segítségüket. Föl sem merült az, hogy ez most a kormánypártnak vagy az ellenzéknek a törvénye-e, mert együttműködtünk. Én ezeken a megbeszéléseken mindig nyertem, mert mindig barátokkal keltem föl, míg ismeretlen emberekkel ültünk le, mert volt egy közös nyelv, amin megértettük egymást.

Cs. Gy. I.: Mikorra lesz ebből törvény?

B. B.: Magát a törvényt szerintem elég hamar el fogják fogadni. A problémát az anyagi fedezet jelenti, mivel a szociális törvény nagyon sok többletfedezetet igényelt, amit a pénzügyi lobbik nem támogatott. Ezért a szociális törvény pénzügyi fedezetét bizonyos belső átcsoportosítások kapcsán gyakorlatilag a családok meg a gyerekek pénzeiből teremtik meg. A munkanélkülieknek meg az alacsony jövedelműeknek a jövedelemkiegészítését a családi pótlék, a nevelési segély átértelmezésére, rovására kezeli a törvény, és ez engem, mint család-gyermekvédő embert nem hagyhat nyugton.

Cs. Gy. I.: Hogyan képzelik ennek az új rendszernek a bevezetését, lesz-e valamiféle átmeneti időszak, és milyen lehetőség lesz arra, hogy az itt dolgozó emberek megfelelő képzésben részesüljenek?

B. B.: Igen, ezt a változást menedzselni kell. Erre részint olyanformán készülünk, hogy megfelelő kiadványokat jelentetünk majd meg, hiszen nemcsak a szakembereket, hanem az állampolgárokat általában is tájékoztatni kell a családokat, az iskolákat, a különböző intézményeket érintő kérdésekről. Másrészt nagyon fontosnak tartom, hogy egy intenzív

átképzési szakaszt is megszervezünk, amikor a mostani gyermekvédelemben, gyámügyben, oktatásban hivatalból a gyerekekkel foglalkozók átképzést kapnak az ő területükre vonatkozóan; megtudják, hogy ott mi változik, mi marad, mi az ő helyük ebben az új felfogásban. Ebben az intenzív felkészítésben részt vesz majd a főosztállyal együttműködő OIK gyermek- és ifjúságvédelmi felügyeleti és továbbképzési önálló osztály, meg a most alakult Népjóléti Képzési Központ, és remélhetőleg maguk azok a megyei intézmények, amelyeket a jelenlegi gyermek- és ifjúságvédő intézetekből kívánunk létrehozni.

Cs. Gy. I.: Korábban említette, hogy a napi taposómalomban a munkatársaknak dupla annyi feladatot kell ellátniuk, mint régebben. A törvényalkotáson kívül még mivel foglalkoznak?

B. B.: A klasszikus értelemben vett minisztériumi munkától némileg eltérnek azok a feladatok, amelyekkel elvileg nem nekünk kellene foglalkoznunk, de tekintve, hogy az egész társadalomban, a közigazgatásban egy korábban kialakított működésmód él reflexszerűen, ezért az állampolgárok, az önkormányzatok, a közeledését, a megkeresését nem lehet visszautasítani. Tehát ez a dupla feladat abból adódik, hogy a 3113 önkormányzat egy jelentős része munkatársaimat naponta keresi apró-cseprő ügyekben, de hozzánk fordul sok vállalkozni kívánó ember is, vagy olyanok, akik jótékony célú alapítványt szeretnének létrehozni stb. Ezek a fajta kommunikációk nincsenek munkatervbe véve, nem készülnek róluk feljegyzések, de hát a minisztérium szolgáltatószerepét betöltik, s ha tetszik, az image-ét is javítják, hogy miközben nem tudja „kilobbizni” azokat a nagy pénzeket, amiket nem is lehet, addig emberi módon viszonyul a napi problémákhoz. Ezeknek a feladatoknak az ellátására szerveztünk itt a főosztályon egy ún. kommunikációs irodát, egy adatbankot, ahol az adatokból olyan származtatott információkat hozunk létre, amelyekkel ezeket a különböző megkereséseket meg tudjuk válaszolni. Ezt annyira fontos szolgálatunknak tartom, hogy két státuszomat fel is áldoztam arra, hogy ezen a területen megfelelő szakembereket alkalmazzak.

Cs. Gy. I.: Köszönjük az interjút!

Bokor Judit